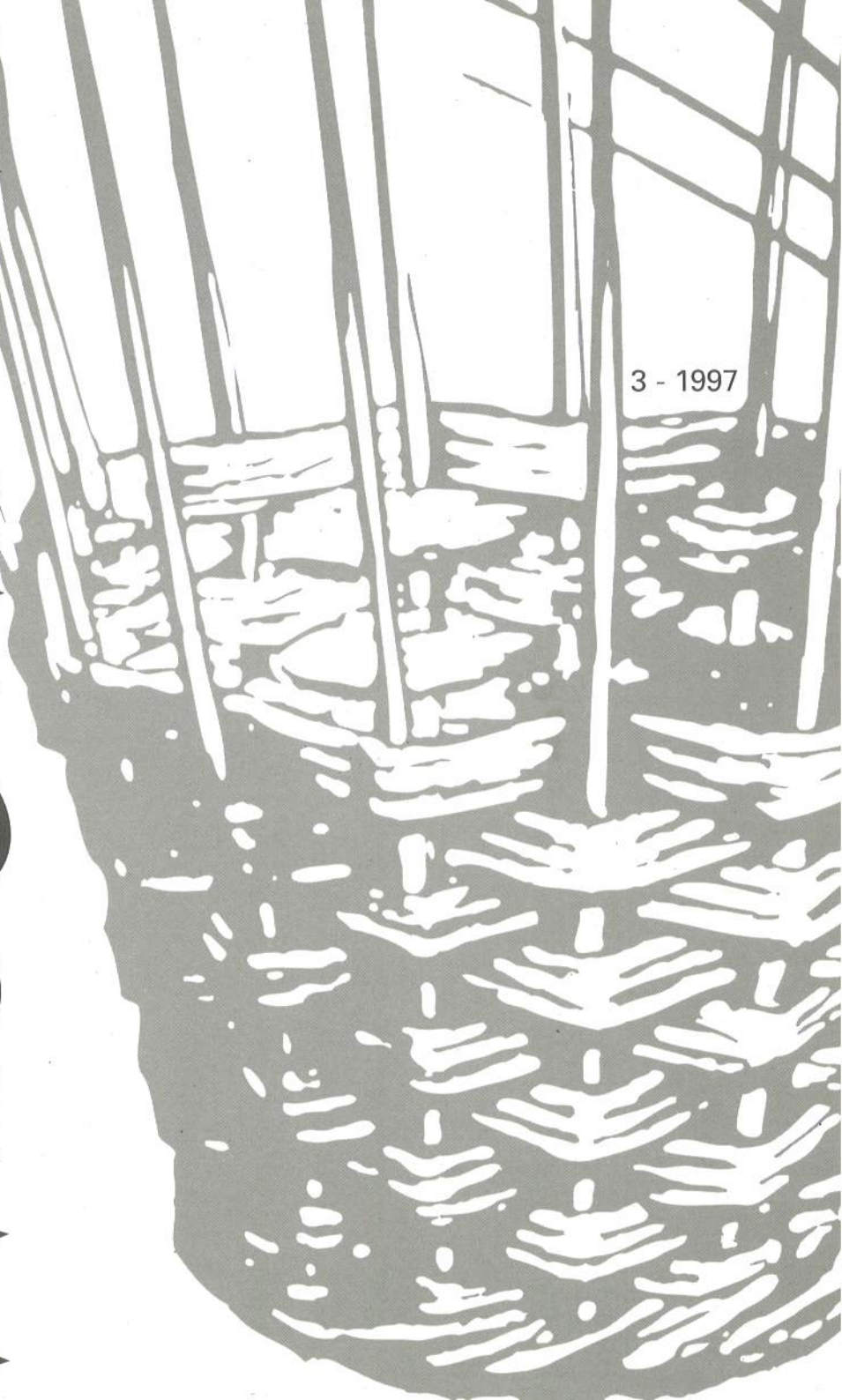


VILG&MAND

3 - 1997



WILG & MAND

Bestuur van Stichting Wilg & Mand:

Voorzitter G. Rijken
Secretaris W. Foppen
Penningmeester C.H. Wenneker
Leden A.D. van 't Hoog, R. Peelen,
P.H. Spieringhs, C. Tutein Nolthenius

Secretariaat: Klipper 19, 1186 VR Amstelveen
(020-6412760)

Penningmeester: Meikade 1, 6744 TA Ederveen
(0318-571902)
Girorekening 2695726
Bankrekening 326503218, Rabobank Ede

Bulletinredactie: A.D. van 't Hoog, C. Tutein
Nolthenius
Bijdragen voor het bulletin in goed leesbaar
handschrift of getypt sturen naar:
A.D. van 't Hoog, Hogeweg 11,
8194 LN Veessen. Tel. 0578-631346.
De redactie behoudt zich het recht tot het
verkorten van artikelen voor.

Cursusinformatie: Mw. C.M. Kuijpers, Sarinkdijk 1,
7255 MS Hengelo (Gld).
Tel. 0575-467481.

Teenvoorziening: B. van Halen, Veldijksestraat 9,
6627 KE Maasbommel. Tel. 0487-562212.

**Gereedschap-
voorziening** José Schilder, Dorpstraat 36,
1842 CV Oterleek. Tel. 072-5744403.

**Beheer
bibliotheek** S. Hoogerhoud, Zzoekowlaan 65,
2625 PK Delft. Tel. 015-2619123.

Minimum-
donatie:
f20,- per jaar
(buitenland
f25,- per jaar)
Donateurs
ontvangen
de bulletins
gratis



Uitgave Stichting Wilg & Mand. Verschijnt 4 maal per jaar.
Zestiende jaargang, 1997 nr. 3
Stichting Wilg & Mand ISSN: 1382-8894

DONATEURSDAG 27 SEPTEMBER 1997

Onze donateursdag wordt dit jaar weer in IJsselstein gevierd. Van beeldend kunstenaar Jacques van Someren zal 's middags zijn expositie worden geopend in het Stadsmuseum. In dit museum heeft de stichting een permanente tentoonstelling in de grienzaal. In het bulletin 97-2 is reeds over het thema fietsmanden geschreven. We rekenen op een grote inzending fietsmanden in de ruimste en creatiefste zin, oud en nieuw.

**Van het
bestuur**

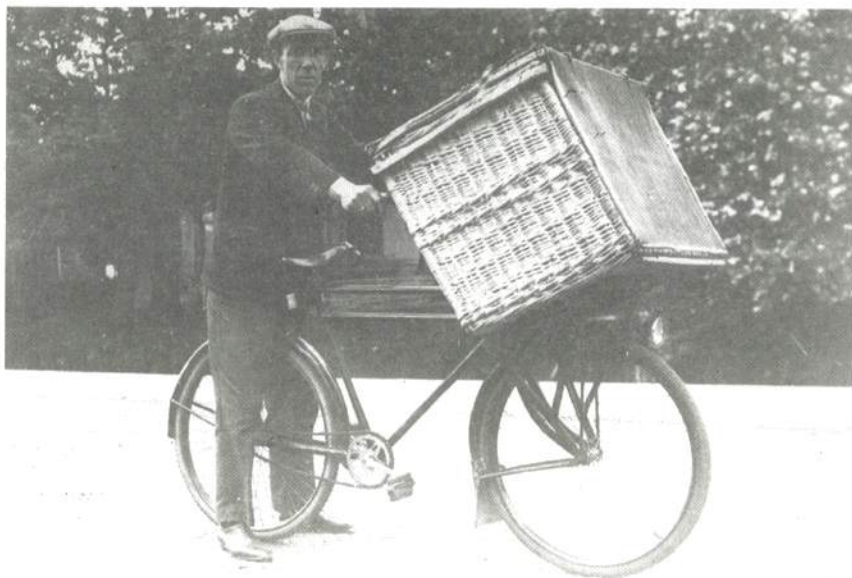
Het programma zal als volgt zijn:

- 10.00-10.30 - aankomst in het Kerkelijk Centrum 't Kruispunt, Touwlaan 17 te IJsselstein, tel. 030-6881553 met koffie, thee en koek.
- vanaf 10.30 - opening door de voorzitter
- de werkgroepen doen verslag van hun activiteiten
 - lezing door Jacq. van Someren over zijn werk en expositie met dia's
 - aandacht voor het meegebrachte mandwerk en toelichting door de makers
 - beantwoording van vragen van donateurs
- 12.30-13.30 - middagpauze met aangeboden lunch
- vanaf 13.30 - u kunt kiezen uit diverse programma-onderdelen
- er is een vlechtdemonstratie van rechthoekige fietsmanden in diverse stadia, plus een foto-uitstalling
 - een rondleiding met gidsen van het V.V.V. door IJsselstein met als eindpunt het Stadsmuseum
 - mogelijk een fietstocht met fietsmanden
 - verkoop van gereedschap en boeken
 - bekijken van een deel van de bibliotheek
- 14.30 - opening van de expositie van Jacq. van Someren, waarbij een aantal donateurs de officiële opening meemaken, de rest bezoekt de tentoonstelling na de rondleiding
- 15.30-16.30 - aankomst in het Stadsmuseum, voor een groot aantal donateurs de eerste keer en dus een feestelijk tintje met hapje en drankje ter afsluiting van de donateursdag.

Meegebrachte spullen kunnen tot 17.00 uur in 't Kruispunt blijven staan.

Kosten:

deze bedragen f 25,- p.p., over te maken op ABN-AMRO te Heerde, nr.418909083, t.n.v. Stichting Wilg & Mand te Veessen. Giro van de bank 953047.



Attentie: i.v.m. vakantie van de penningmeester gaat de aanmelding via de ABN-AMRO en dit neemt extra tijd in beslag. Graag zo snel mogelijk overmaken. Tot ziens in IJsselstein, op 27 september. Voor vragen bellen naar José Schilder, tel. 072-5744403.

TEN GELEIDE

Eén van de dingen die mij nog steeds boeit in het mandenmaken is het feit dat er zoveel mis kan gaan. Laatst was het weer eens zover. Demonstrerend op het prachtige buiten 'Vollenhoven' raakte ik in gesprek met een bezoeker. Een geanimeerd gesprek. Met mijn gedachten daarop gericht pakte ik mijn snoeischaar en knipte. Exact op dat moment realiseerde ik me dat het de verkeerde twijg was! Ik kan u verzekeren, dit soort gebeurtenissen houden je nederig. Dat je, na vele manden, toch nog zo'n vergissing kunt maken houdt je een spiegel voor. Een lachspiegel.

In dit blad staat natuurlijk weer de uitnodiging voor de jaarlijkse donateursdag. Natuurlijk komt u, want u bent vast even nieuwsgierig naar de tentoonstelling van Jacques van Someren als ik. Het aantal bezoekers dat daar tegelijk kan zijn is echter beperkt. In 't Kruispunt zal daarom een fiets-transportmand in diverse stadia van voltooiing te zien zijn. Het is zelfs mogelijk dat er gelegenheid zal zijn zelf de hand uit de mouwen te steken en een stukje te vlechten. Zo'n onderdeel, waar- bij, bij het schrijven alleen al, mijn handen gaan jeuken, trekt mij in ieder geval bijzonder aan. Misschien kunt u ook mijn bovenstaande ervaring delen en even in de spiegel kijken. Ik wens u veel plezier en tot ziens op de donateursdag.

Georg L. Rijken

JACQUES VAN SOMEREN, BEELDEND KUNSTENAAR

'Uit het heerlijkste hout blaft het land'.

Uit de kunst

Bovenstaande regel is de titel van een gedicht van Lucebert, het is op poëtische wijze letterlijk vervlochten met een kunstwerk van wilgenhout, gemaakt door de kunstenaar Jacques van Someren. Op deze wijze knoopt van Someren een aantal verbindingspunten bij elkaar. Lucebert was schilder en dichter.

Van Someren is zelf beeldhouwer/keramist en dichter.

Bovendien 'blaft' deze tekst nu inderdaad uit heerlijk hout!

Uit de meeste installaties, beelden en conceptuele opstellingen die van Someren maakt spreekt een grote verbondenheid met de aarde en met aardse poëzie. Daarnaast straalt het werk van deze kunstenaar (hoewel hij de 70 al is gepasseerd) een grote energie en kracht uit. In zijn artistieke opvattingen is hij duidelijk schatplichtig aan het artistieke gedachtengoed van de jaren 70.

Misschien heeft het te maken met de tijd waarin hij zich als beeldhouwer schoolde. Na eerst een ander maatschappelijk pad te hebben bewandeld, besloot van Someren in 1962 om van vak te veranderen. In 1968 studeerde hij af aan de Academie voor industriële vormgeving (afd. vrije vormgeving) in Eindhoven, waar hij voor de richting beeldhouwen en keramiek koos. Daarna gaf hij voor zijn levensonderhoud les als beeldhouwer en keramist. Tegelijk ontwikkelde hij in de afgelopen 30 jaar zijn eigen handschrift.

DE WILG

Dit handschrift lijkt beïnvloed door de Arte Povera. Een stroming die ontstond in de jaren 70. Men werkte met zogenaamd 'waarde-loos' materiaal, maar ook werden vnl. natuurlijke materialen als zand en takken gebruikt. Deze objecten werden vervolgens bewerkt en geordend. Hierdoor kreeg het materiaal een nieuwe context. Toch is van Someren daar niet in blijven hangen, hij is een "eigen-willige" weg gegaan. Hij zegt hierover: "Als wilgenhout door de eeuwen heen soepel, taai en sterk genoeg was en is om het grootste deel van dit land boven water te halen en te houden, is het ook in staat als vorm beeldend te spreken.

En dat doet het zeker!"

ZINKSTUKKEN

Grote gevlochten wilgenmatten, verzaagd met keien en afgezonken als basis voor de dijken zijn gedoemd onzichtbaar hun werk

te doen. Deze matten zijn het uitgangspunt voor van Somerens "Variaties op zinkstukken". Ze leveren wonderlijke werken op in hout, zand en kleur die behalve poëtische elementen ook verstillend toevoegen aan zijn werk. Een prachtig kunstwerk waarin hij met beschilderde (en uitvergrote) keramische graankorrels en wilgenhout uiteenlopende installaties bouwt, noemt hij "verharding". De titel en de korrels verwijzen naar de uitdrukking "Stenen voor brood geven". Tevens verwijst het in titel en beeldspraak naar de verharding in de maatschappij. Soms krijgen de korrels een andere ordening en kan de titel bijvoorbeeld 'Bloem van haver' zijn. Deze installatie doet denken aan oude culturen als van de inca's, alsook aan een driedimensionale Haiku. In al zijn soberheid is het zeer aards en Zen. Ook dit is niet zo bijzonder als men bedenkt dat van Someren ook aansluiting vindt bij prenten en tekeningen van Hirishige en Hokusai. Wel bijzonder is het feit dat hij deze sfeer trefzeker oproept met zulke oerhollandse zaken als wilgenhout en klei.

HUMOR

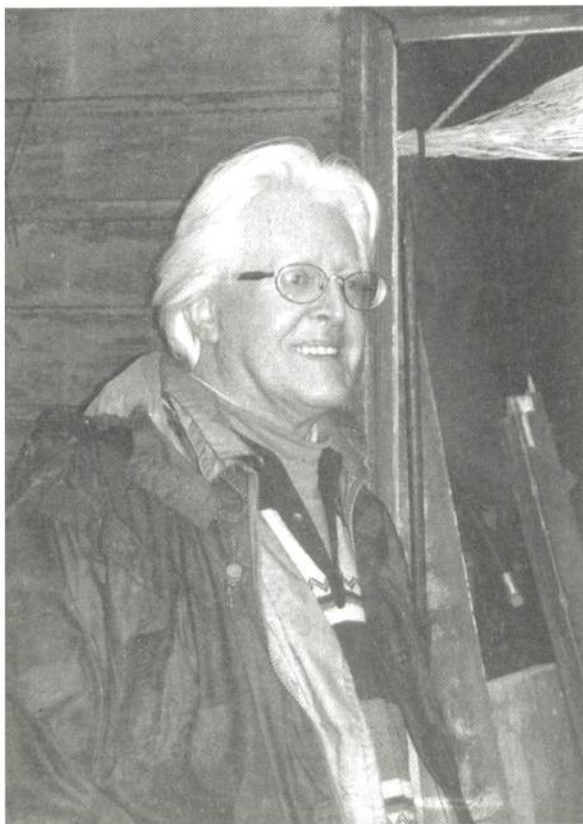
Naast poëzie en vakmanschap bezit van Someren ook humor die hij toepast in zijn werk, zoals te zien is bij een brug die naast een gemeentehuis midden in het water ligt. Deze brug kreeg de komische titel "Brug die kant noch wal raakt". Zijn humor komt eveneens naar voren bij het "Rolstoel-ballet" in "Hoovercraft-wheelchair" en de "Hobbelgier" (de laatste als variant op een hobbelpaard). Hij bouwt deze figuren op uit wilgentenen, keramiek en recycling materialen. Naast humor zit er ook kwetsbaarheid in deze gegevens. Kracht wordt duidelijk geïllustreerd in geabstraheerde natuurgegevens, zoals te zien in een poort van wilgentenen en touw die samen een mooi evenwicht vormen. Ook drie grote bladvormen die hij in 1983 maakte zijn schitterend. De bladeren staan als gevlochten reuzen verstild op hun stenen sokkel.

GEVOELSWAARDE

Klei, wilgen, zand en kleur vormen de basismaterialen van zijn werk. Hij voelt zich organisch verbonden met de natuur, het landschappelijke en met de mens daarbinnen als kwetsbaar gegeven. Het kiezen van deze materialen wordt bij hem ongetwijfeld ingegeven door de gevoelswaarde die ze voor hem vertegenwoordigen. Van Someren volgt zijn eigen weg, zijn creativiteit geeft vorm aan zijn onmacht om bepaalde zaken te veranderen.

Veranderen, vervormen, verwerken, of zoals hijzelf zegt:
"Wereldwijd worden wilgen verwerkt tot waanzinnig wonderlijke,
maar werkzame werktuigen en voorwerpen die uit, op, of afge-
werkt zijnde worden weggewerkt of weggeworpen, waardoor zij
wederom wetmatig wederkeren naar de wortels van hun willig
wezen."

Inderdaad: "Uit het heerlijkste hout blaft het land."



*Foto:
Jac. van Someren*

OPROEP

De museumwerkgroep zoekt stellingen voor de opslag van manden in het depôt in IJsselstein. Er is plaats voor tientallen meters stelling. Het mandwerk moet op schappen worden geplaatst en afgedekt tegen stof en licht.

Wie heeft er een tip voor de werkgroep?

Het liefst vrij centraal in het land i.v.m. vervoer.

U zou ons enorm helpen.

**Museum
werkgroep**

GROEIRESULTATEN VAN DE GRIEND IN CULEMBORG

6 JULI 1997

Werkgroep teen

Het valt me zwaar om de groeieresultaten onder woorden te brengen. Er zijn verschillende groeisnelheden, verschil in aanslag, verschil in hoeveelheid loten, verschillen in de grondgesteldheid en noem maar op. Toch zal ik een poging wagen een samenhangend verhaal te schrijven.

Er is tot nu toe nog geen schade geweest door droogte (slechte aanslag), hagel (beschadigde bast) of nachtvorst (afgestorven knoppen). Droogte en nachtvorst zullen dit jaar geen problemen meer geven, maar met hagel weet je het maar nooit.

De grond nu, deze is zeer divers. Het is goed te merken dat er voorheen een volkstuinencomplex op heeft gestaan. Er zijn tuinders geweest die veel bemest hebben, of juist weinig. Dit heeft veel invloed op de groei. Algemeen is te zien dat de bemeste percelen een grote onkruiddruk hebben, terwijl de minder goed bemeste percelen weinig last geven met het onkruid. Gevolg voor de wilgen is dat dankzij de overmaat aan voeding bijvoorbeeld de muur de loten dreigt te verstikken. In de voormalige volkstuinen zijn ook tuinders geweest die een eetbare zuring hebben geteeld. Deze is door de grondbewerkingen vooraf aan het planten goed door het hele perceel heen verspreid en zorgt voor veel last. In het voorjaar is tweemaal met Top-gun gespoten, een biologische contactherbicide, daarna is er met de sikkel en de schoffel onkruid bestreden.

Met de schoffel werken is nog lastig. De wilgenstekken kunnen een stoot van de schoffel niet verdragen, worden losgetrokken van de tere worteltjes en leggen het loodje in deze fase van de groei. De loten vragen nu veel water en de beschadigde wortels kunnen die vraag niet aan waardoor het in een dag bekeken is. De strijd tegen het onkruid zal nog wel een paar keer herhaald moeten worden voordat het onkruid dit jaar geen last meer geeft. Een gedachte voor volgend jaar is het spuiten met simazin, een systemisch herbicide tegen kiemplantjes. De druk van muur en andere zaadonkruiden wordt ermee verkleind. Tot zover de grond en het onkruid.

Plaaginsecten zijn niet in die mate waargenomen dat ze schade geven. Een bestrijding is dan ook overbodig op dit moment. Er is wel een verschil in gevoeligheid voor de wilgenhanen te zien. Op de beide katsoorten zitten de meeste haantjes. De Black Maul en de Noir de Villaine (beide triandrasoorten) hebben last van gespleten toppen, waarschijnlijk t.g.v. de galmuggen die hun eieren in de hoofdknop leggen, waardoor deze in de groei wordt verstoord.

Er is naast de omliggende factoren als voeding en onkruiddruk toch wel iets te zeggen over de verschillen in groei. De Black Maul is hier en daar niet aangeslagen. De groei is matig en de stekken hebben voornamelijk slechts één enkele uitloper. De beide katsoorten hebben daarentegen meerdere uitlopers en groeien gelijkmatiger en harder dan het eerstgenoemde soort. De verschillende soorten uit Engeland en zelfs uit Denemarken laten een heel verschillend beeld zien.

Soorten die begin juli slechts 10 cm hoog zijn tot soorten die met twee à drie uitlopers al 70 cm hoog zijn. Een paar soorten zijn erg laat in het seizoen verkregen, deze zijn daardoor nog erg klein en het aanslagpercentage is tevens minder hoog.

De Duitse Dot stekken waren erg zwaar (driejarig hout) en stonden op het punt te gaan lopen toen ze werden geplant, deze groeien het best. De Duitse Dot staat daarnaast ook wel bekend als een stevige groeier.

Algemeen genomen doen de Oud-Hollandse rassen het nog het best. De Leerteen bijvoorbeeld is goed aangeslagen en heeft meerdere uitlopers.

Toch zal er geen bijzonder oogst komen dit jaar.

Bedenk wel dat dit het jaar van aanslag is en de wilgen moeten tegelijkertijd een wortelgestel en een spruit zien te ontwikkelen. Volgend jaar beginnen ze al met een klein wortelgestel en zullen er meer loten worden gevormd, welke tevens langer zullen uitgroeien.

Het vervolg van de groeieresultaten hoop ik in de volgende editie te kunnen vermelden. Helaas denk ik dat de sluitingsdatum voor de kopij net voor de oogst zal liggen.

Er komt dan weer een verhaal met verwachtingen en bevindingen in omschrijvende woorden zonder "keiharde" oogstcijfers.

Tot zo ver voor nu.

*Piet-Hein Spieringhs
werkgroep teen*

BIJDRAGE '97

Dit is het laatste bulletin voor donateurs die hun bijdrage voor '97 nog niet hebben voldaan.

Van de penningmeester

REACTIE OP HET ARTIKEL "VERSLAG PLANTDAGEN"

(bulletin 97-2, blz. 39)

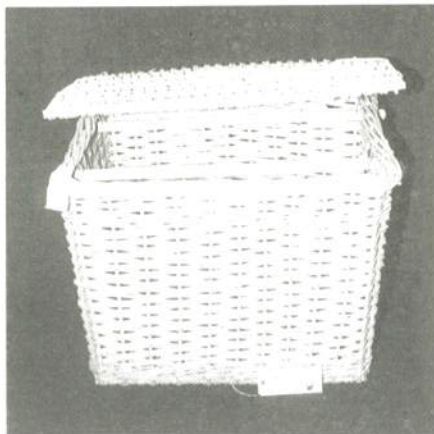
Van de verschillende rassen heb ik een bijzondere belangstelling voor de Dicky Meadows! In 1950 bracht ik stekjes mee uit Wigan toen we daar zaken deden met de United Basket Industry. Langs de slootkant achter de zaak in de Achterstraat zette ik die stekjes uit. Ze sloegen goed aan en ik kon ze drie à vier jaar intact houden. Daarna overwoekerde de drukte van de overige werkzaamheden voor het bedrijf de aandacht voor de "Dickies" die daarna in letterlijke zin ook overwoekerd werden.....!
"Helaas...!", zeg ik nu. Maar die verlate traantjes kunnen de klok niet terugzetten.

Harry Verboord

RECTIFICATIE

In bulletin 1997-2 is op blz. 27 een verkeerde foto geplaatst. Hier hoorde de foto van een rabbithamper i.p.v. de wildflats te worden afgedrukt. Daarom nu de goede foto van een konijnenmand.

konijnenmand



MEDEWERKERS GEVRAAGD

Oproep

Het bestuur van onze stichting bestaat momenteel uit zeven leden. Het ligt in de lijn der verwachting dat binnen niet al te lange tijd nog een lid het bestuur verlaat. Daarom doen we langs deze weg een oproep aan de donateurs om na te gaan of wellicht zij zelf of misschien, naar hun mening, iemand in hun omgeving daarvoor benaderd zou kunnen worden. Ook de werkgroep P.R. is onderbehaagd (m/v). Esmé Hofman, die deel uitmaakt van de werkgroep, verlaat voor drie jaar ons land om in Lichtenfels (Duitsland) de opleiding aan de Fachschule für Korbflechterei te volgen: een unieke kans. Het zal lastig worden om vanuit Duitsland de functie te blijven uitoefenen. De eerste contacten met toekomstige donateurs verlopen via Esmé. Het kritisch bekijken van informatiemateriaal en het toezenden ervan zijn taken die bij deze werkgroep horen. Wie wil hier eens serieus over nadenken? We wachten de reacties graag af. U kunt ze zenden naar het secretariaat.

KUBBENVISSERIJ

Het navolgende artikel is gehaald uit: "Van gaand en staand. De zeilvisserij voor en na de afsluiting van de Zuiderzee" deel 3, 1983, geschreven door P. Doreleijn.

Dit artikel is een onderdeel van een onderzoek naar de visserij op de Zuiderzee, later IJsselmeer, tussen 1900 en 1945. Het onderzoek is gedaan door middel van interviews met oud-visser.

Kubben, stokken en plaatsing

Een kub is een 55 cm hoge en 33 cm brede klokvormige korf, gevlochten van teen. In het bovenste gat is ter afsluiting een houten stop geklemd, in het onderste bevestigde men een van zij gebreid huifje - daarom werd er over huifjeszijde gesproken - of inkeltje, dat met een lijntje uitgespannen is. De éénjarige kubben, inmiddels blauw verkleurd en daarom blauwe kubben genoemd, visten het beste; na twee jaar waren ze al niet zo vertrouwd meer als ze vol paling liepen.

De stokken van essenhout varieerden in lengte, naar gelang de diepte van het water waarvoor ze bestemd waren. Er was ook nog een verschil met betrekking tot de grond waarin ze kwamen te staan. Je had heistaken voor op de harde grond, die werden erin geslagen, en steekstaken, dunner en langer, voor op de slappe grond. Bij de aanvang van de visserij werden ze rechtop in een rij gezet; daarna werden de kubben met touwtjes eraan gehangen en werd de stok scheef gewrongen, overgehaald, totdat de kub in een goede stand hing. Dat laatste varieerde naar gelang de omstandigheden en bepaalde goeddeels de resultaten van de visserij. Als het koud was moest de hoepel goed in het slik, als het warm was konden ze het een beetje oplichten.



Kub met touw en koord met lood

Aas voor de kubben

Doorgaans aasde men met zelf in de dwarskuil gevangen levende garnalen, ook wel met spiering. Begeerd was haringkuit. Als men

er kuit in had dan kwam daar verbazingwekkend veel paling op af. Dan konden ze tot de top vol zitten en moest je een blauwe kub hebben, anders hadden ze de teentjes kapot gewrikt. Dit aas was alleen maar beschikbaar als de haring paarijp was en in grote scholen op de Knar kwam kuitschieten.



Een mandenmaker bezig met de vervaardiging van een kub

Bijleggertje

Voor de visserij met kubben was doorgaans een bemanning van drie mensen nodig. Schipper en knecht, die samen in de boot de kubben langs gingen, en een derde mannetje, bijlegger genaamd, die tussentijds met de botter in de buurt bleef. De bijlegger was, in verband met de onkosten, vaak erg jong. Zo nu en dan moest hij hen oppikken als zij de mand met paling in de bun wilden legen.

Vissen met de kubben

Het bevissen van de kubben gebeurde met dezelfde boot als voor de haringvisserij werd gebruikt. Men bewaarde de gevangen aal zolang in een dikbuikige aalkorf waarop een 'tralie-litje' was geplaatst. Dit litje was voorzien van een wijd gevlochten bodem waar wel

de paling doorheen kon, maar niet de stenen die als verzwarende van de kub dienden. Wanneer de schipper de kub had trok hij de stop eraf en gooide hem leeg in het tralie-litje. Hij pakte de stenen er weer uit, deed ze in de kub, hand met aas erin en de stop erop, en dan ging de kub weer overboord.

Het bovenstaande artikel is geplaatst met toestemming van P. Doreleijn. De illustraties zijn gemaakt door de auteur.

De foto is afkomstig van J. Schilder.

Het volledige artikel is op te vragen in de bibliotheek van Wilg & Mand.

Sven Hoogerhoud



tralie-litje

VAN HET EEN KOMT HET ANDER

Teen en 't ander

Eind mei kwam Piet-Hein Spieringhs in mijn achtertuin een tuun plaatsen. Een "tuuntje" beter gezegd van slechts 3.50 m.

Als het aan mij had gelegen was het veel meer geworden, maar in ons land heb je nogal eens met burens te maken die tot mijn verbazing een heel andere smaak hebben. Zo heb ik dan nu in de tuin een "gewolmaniseerde-gamma-zijdschutting" en een gevlochten achterwand van hazelaartakken en kastanjestaanders. Een heerlijk gezicht. Iedere dag zie ik er weer wat nieuws in.

Opmerkelijk is het om tijdens en na de plaatsing de opmerkingen van de omwonenden te horen die allen zweren bij tropisch hardhout of geïmpregneerd spul.

De burens hebben spijt van de zijwand, maar ook anderen vergelijken meewarrig hun noeste arbeid met ons blikvangertje. En inderdaad het is een verademing in de nieuwbouwwijk. Wat pratend met Piet-Hein en Sven, die hem hielp, kwam het onderwerp wilg al gauw op de proppen.

Zo vertelde ik dat ik wat vlechten betreft geen enkele ervaring heb met de wilg of met welke boom dan ook. Toch voel ik mij onweersstaanbaar aangetrokken tot lange opschietende wilgenloten, vooral die van drie vingers dik. Ik maak er stoelen van. Dat leek de heren alleraardigst. En uitgelokt door hun enthousiasme toonde ik hen een mini-exemplaar dat ik voor een van mijn kinderen had gemaakt.

Toen volgde het verhaal wat ik graag hier nog eens herhaal.

Het was in het schooljaar '94/'95 dat ik, op tot nog toe onverklaarbare wijze, een uitnodiging van de kunstacademie in Kankaanpää (Finland) kreeg om mee te doen met een kunstwedstrijd met als thema "de Wilg". Het was een wereldwedstrijd en de wereldwijde verschijningsvormen van de wilg stonden centraal.

Koren op mijn molen.

In de herfst van '94 hadden de kinderen en ik geknot in de polder en met deze staken hadden we gedurende vier weken elke dag 2 uur gewerkt aan onze stoelen. Geweldig! Ieder kind bouwde een stoel voor zichzelf en na afloop gaf dat een samenraapsel van uitvoeringen dat een afspiegeling was van de groep.

Zes weken lang maakte het gewone meubilair plaats voor deze kunstwerken die daarna werden meegenomen naar huis voor heel diverse doeleinden.

Van de stoelen hebben we foto's gemaakt. Eén met en één zonder maker. Het geheel werd op kunstzinnige wijze tot een geheel gemaakt en op de post gedaan richting Finland en toen... niets meer van gehoord.

Na maanden, toen we echt geërgerd raakten over het uitblijven van bericht, kregen we post. Hèhè, goed als we dan verloren hadden dan droegen we dat verlies ridderlijk, maar om nu tot het

einde van het voorjaar '95 te wachten om ons dat mede te delen, was overdreven. Toch snel de brief openen. Wat! ... de eerste prijs! We waren perplex!! Op de lijst van inzenders stonden scholen uit alle uithoeken van de wereld.

Geheel ontdaan bekeken we vele malen het certificaat en toen het bericht binnenkwam om de geldprijs te innen was het bewijs pas echt geleverd. Finse Marken 1000 (ca f 360,-), daar hebben we een uitstapje naar het Rijksmuseum mee bekostigd.

De stoelenmakerij werd uiteindelijk een obsessie voor mij. Het zette mij aan tot allerlei wilde ideeën.

Zo groeien er nu her en der wat wilgenstoelen op binnen- en buitenlandse weiden. Prijkt er wat wilgmeubilair in huiskamers en experimenteer ik momenteel met wilg, glas, sloophout en schilderwerk.

Maar ja, ergens moet de wilgenbloedstroom toch zijn weg hebben gevonden. Mijn overgrootvader, een man met handen ter grootte van een flinke schep, was dan ook mandenmaker en imker in het Utrechtse Tull en 't Waal.

Hij pachtte daar een griend waar hij ook zijn bijen hield.

Zijn nazaten verlieten het vlechterspad. Zou ik de stap terug weer wagen? Eens even kijken of er nog een cursus te volgen is.



*Michiel van Gent,
Gouda*

DE VEILIGE AANKLEEDMAND

Een moeder van vier kinderen kleepte die in hun babyjaren altijd aan en uit in een 'aankleedmand'. De gevlochten zijanten daarvan behoedde hen ervoor van de commode of aankleedtafel te vallen. Van binnen was de mand gewatteerd en met stof bekleed. Toen haar dochter háár eerste kind verwachtte wilde die graag net zo'n mand hebben als waarin ze zelf gebakerd was. Haar moeder bestelde die bij mij en later en later nog een tweede exemplaar voor een schoondochter.

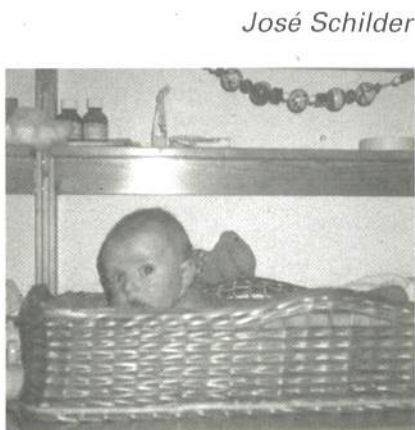
**Manden
met mate(n)**

Werkwijze:

Bodem van berkenmultiplex, 70 x 45 cm, met afgeronde hoeken. Totaal 80 staken van 160 cm met een doorsnede van ca 7 mm, 16 staken op de korte kanten en 24 staken op de lange kanten. De staken zijn tegen de bodem aangeniet, waarbij de voet van de staak ca 20 cm onder de bodem uitsteekt. De voeten worden vervolgens allemaal buiten één staak langs naar binnen gelegd. De mand is van binnenuit gemeten tot de rand 10 cm hoog en wordt helemaal gekimd. De kim wordt op 2 plaatsen begonnen, waarbij de ene kim van 3 (voor 2 achter 1) gewoon is gelegd, d.w.z. de achterste kimtwijg wordt over de voorste 2 gelegd. De volgende kim wordt niet óver de voorste 2 kimtwijgen gelegd, maar er ónderdóór gehaald, dus onder 2 achter 1. Zo wordt er iedere ronde gewisseld van techniek. Hierdoor ontstaat een visgraatpatroon. De laatste ronde kimmén worden op 4 plaatsen wat hoger gelegd, waardoor de handgreepjes ontstaan. Vervolgens nog de rand van voor 3 achter 2. Voor de afwerking wordt er nog een dikke scheen van wilg of rotan over de staken gespijkerd waar deze aan de bodem geniet zijn. Het liefst met koperen spijkertjes. De maten voor deze mand zijn afgeleid van een aankleedkussen, zodat het er precies in past.



1. José's werkstuk



2. Lucas in de aankleedmand

PETER FRANSMAN, HARM ELLENS, 1871-1939.

Boekbespre- king

Uitgave van het Drents Museum Assen en het Nederlands Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum Schoonhoven 1992.

Dat het boek over Harm Ellens is opgenomen in onze bibliotheek is terecht. Weliswaar was hij geen mandenmaker, maar in één periode van zijn leven heeft hij zich intensief met de vlechttechnieken beziggehouden. Ellens was de eerste directeur van de Rijksrietvlechtschool in Noordwolde.

Na zijn opleiding als beeldend kunstenaar bleek zijn belangstelling vooral uit te gaan naar het gebied van de kunstnijverheid. Hij leek snel de mogelijkheden te kunnen ontdekken en benutten die materialen als hout, metaal, textiel e.d. in zich hadden. Zo maakte hij ontwerpen voor meubels, gebruiksvoorwerpen en zelfs voor kleding. Grondslag daarvoor waren zijn tekentalent, door een academische opleiding volledig ontwikkeld, en een onmiskenbaar (aangeboren?) gevoel voor ruimte-lijke vorm.

Hij werd leraar aan verschillende opleidingen, en tenslotte volgde zijn benoeming in Noordwolde. Daar bleek hij al spoedig een uitstekend organisator te zijn.

De vakschool en een leerplan moesten min of meer uit het niets worden opgebouwd. Weliswaar werden er in Noordwolde al huisnijverheidsmanden, maar vooral ook stoelen gemaakt, maar de kwaliteit daarvan ging door de te grote vraag achteruit. Betere vakkennis en grotere technische verscheidenheid moesten uit Duitsland komen.

Als eerste 'werkmeester' werd daarom K.A. Schönfeld uit Lichtenfels aangetrokken. De combinatie van diens vakbekwaamheid met de talenten van de Nederlander Ellens heeft voor de school bijzonder gunstig gewerkt.

Ellens bracht invloed mee van de groep ontwerpers rond 'Het Binnenhuis' in Amsterdam. Die zal matigend gewerkt hebben tegenover het toen nog tamelijk overdadige karakter van Duits werk. Het goede niet te na gesproken, want ook in Duitsland en Oostenrijk kregen ontwerpers oog voor de mogelijkheden van vlechtwerk.

Na zijn periode in Noordwolde (1908-1920) werd Ellens directeur van de Vakschool voor goud- en zilversmeden in Schoonhoven.¹⁾

Wat het boek in het bijzonder duidelijk maakt is dat iemand als Ellens, door de combinatie van zijn talenten als kunstenaar en organisator en leraar, precies de juiste man op de juiste plaat(sen) is gebleken te zijn.

Tallose illustraties verlevendigen de beschrijving van zijn leven en werken. Ons treffen uiteraard vooral de foto's van vlechtwerk, door hem ontworpen en uitgevoerd op de school, daarna ook in kleine fabriekjes in Noordwolde. Het zijn o.a. meubels zoals ze in die tijd heel veel in serres werden gebruikt; praktisch omdat ze licht van gewicht waren, goed te combineren met vrolijk gekleurde katoenen stoffen en met planten (het is verrassend te zien naar hoeveel modellen van plantenstandaards er kennelijk vraag was!). De afbeeldingen laten goed doordachte toepassingen van materialen zien (meestal pitriet en rotan), aardige vondsten ook. De invloed van de Jugendstil is onmiskenbaar. Enkele exemplaren van naar zijn ontwerpen gevlochten objecten worden gelukkig nog bewaard in het Rotan Centrum in Noordwolde en in het Drents Museum in Assen.²⁾

Mia Pot

1. Het is aardig hier te vermelden dat hij in die periode het ontwerp maakte voor de, op die school uitgevoerde, ambtsketen van de burgemeester van Amsterdam.
2. Over Ellens eerder in W&M: 1981-1, blz.11; 1990-2, blz. 16-17.

EEN CURSUSWEEK OP RHIJNAUWEN, 1998

Zoals u in het vorige bulletin heeft kunnen lezen, wordt er door onze zusterorganisatie in Engeland al jaren een cursusweek georganiseerd op een vaste locatie. Woodrow waar dit plaatsvindt is een conferentieoord met slaapgelegenheid. Afgelopen jaar hebben een aantal W & M donateurs deze week bezocht. Daar werd nog eens bevestigd wat de mensen die wel eens in Viller zijn al wisten: het samen in een gebouw een week doorbrengen voegt iets toe aan een weekcursus mandenmaken. Kortom, we hebben de Jeugdherberg Rhijnauwen in Bunnik bezocht en voldoende accommodatie gevonden voor het organiseren van drie cursussen in een week met een maximum van 10 personen per cursus. Een van de cursussen zal geleid worden door Colin Manthorpe. Van de andere twee zal er een geleid worden door Arie van 't Hoog en gericht zijn op vierkant werk. De laatste cursus is een algemene waar ook beginners aan deel kunnen nemen en die geleid zal worden door Georg Rijken. Een en ander zal plaatsvinden in de week van 19-24 oktober 1998. De kosten zullen tussen de f 600,- en f 700,- bedragen.

**Werkgroep
cursussen**

VISSINGGAARD PILEKURSUS

Wat is in vredesnaam een Pilekursur en dan spreken ze ook nog over een Franske Fletle-technikker. Vier Nederlanders zijn eens wezen kijken hoe er in Denemarken cursus wordt gegeven. De aantrekkingskracht ging uit van drie Franse mandenmakers die in het prachtige Vissinggaard een cursus Franse vlechttechnieken zouden geven. Donderdagavond begon de cursus. Ik wilde weer wat meer weten over de wantechniek en ontdekte dat dit toch wel heel moeilijk is. Ten eerste al het splijten van de eik voor de spanen. Bij gebrek aan de juiste eik is er ook flink geoefend op wilg en kers. Emiliën (mijn cursusleider) vond dat we hout vraten, maar dat was de kachel waar al de mislukte spanen in verdwenen. Zondags kon ik het niet laten over te lopen naar Maurice die cursus gaf in het maken van visfuiken. Dit om toch een echt vlechtgevoel te krijgen. Verder was er Etienne die les gaf in Franse traliewerkmanden.

Op Vissinggaard worden regelmatig mandencursussen gegeven door binnen- en buitenlandse mandenmakers. Voor meer informatie mag men mij bellen en dat geldt ook voor de cursussen die Etienne Metèzeau geeft in zijn woonplaats Villaines les Rochers (Frankrijk). In deze Loire-vallei wonen en werken de meeste vlechters in grotten waar de temperatuur en luchtvochtigheid voor de wilgenteen perfect was, echter niet voor de mandemaker. In een van deze grotten (voorzien van een kachel) geeft Etienne cursussen voor beginners en gevorderden. Men dient wel Frans te spreken of als je met meerderen een cursus wilt volgen dient er tenminste één persoon de Franse taal te beheersen.

José Schilder, tel. 074-5744403

*Cursusleider
Maurice
Metèzeau
tussen de
fuiken*



WAT IS HET WILG & MAND FONDS EN HOE FUNCTIONNEERT HET?

**Wilg &
Mand**

Fonds

Het is alweer een tijd geleden dat er in het bulletin wat over het Wilg & Mand Fonds is geschreven en intussen zijn er vele nieuwe donateurs bijgekomen. Speciaal om die op de hoogte te brengen nu weer eens informatie over het bestaan en functionneren van het fonds. Al vrij kort na de oprichting van de stichting is er gedacht aan het instellen van een fonds waaruit geput kon worden voor bijzondere uitgaven. Dus uitgaven die buiten het gewone jaarlijkse uitgavenpatroon van de stichting vallen. Een fondsstatuut geeft aan welke doelstellingen er zijn. Sinds kort is er een nieuw reglement waarin staat hoe dit fonds functionneert. Er is een fondsbestuur dat onafhankelijk van het stichtingsbestuur werkt, maar wel uit donateurs van de stichting bestaat. Er zitten thans in: de penningmeester van de stichting en verder Mevrouw M. van Royen Scherpbier en C. Tutein Nolthenius. Individuele donateurs kunnen, evenals het stichtingsbestuur, een beroep op het fonds doen. Aanvragen worden door het fondsbestuur beoordeeld en afgehandeld.

Eén van de zaken waarvoor een beroep op het fonds kan worden gedaan is een financiële bijdrage om een bepaalde cursus te volgen. De reden om de cursus te volgen en de omstandigheden van de persoon moeten van bijzondere aard en belang zijn om in aanmerking te komen. Het is natuurlijk niet de bedoeling om alle potentiële cursisten te subsidiëren, daar is ook niet voldoende geld voor. Van bestuurszijde kan bijvoorbeeld de museumcommissie een beroep doen op het fonds voor het aanschaffen van speciale manden en andere zaken voor het museum. Gewone donateurs kunnen ook een beroep doen, niet ten behoeve van zichzelf, maar voor een ander. We denken dan aan een voorstel om in een speciaal geval aan ie-mand een aanmoedigingspremie te geven. Een premie om daarmee eens een persoon in de schijnwerpers te brengen die zich zeer verdienstelijk maakt en zich bijzonder inspent voor de stichting. Het moet dus meer zijn dan de inspanningen die de bestuursleden en anderen zich allemaal getroosten om de stichting goed te laten functionneren. De ingezonden aanvragen worden door het fonds beoordeeld en deze brengt dan rapport uit aan het bestuur van de stichting.

Tot slot wil ik ook wijzen op de mogelijkheid om het fonds financieel te steunen. Want... een potje waar geld uitgaat moet immers ook inkomsten hebben! Gelden komen binnen o.a. door giften van donateurs die meer dan hun minimale jaarlijkse donatie betalen. Verder door giften van anderen die om wat voor reden ook ons gedenken en tot slot de positieve saldi uit de jaarrekening van de penningmeester. Als er voor grotere bedragen, waar ons fonds niet voldoende voor in kas heeft, een beroep wordt gedaan dan zal de stichting pogingen in het werk stellen om bij externe instellingen geld te verwerven.

C. Tutein Nolthenius

INFORMATIE CURSUSSEN

- Maartensdijk** Cursussen najaar o.l.v. Jan de Vos:
Tweedaagse cursus 19 en 20 sept.
van 9.00-17.00 uur.
Onderwerp: het vlechten van de ronde mand.
Tweedaagse cursus 17 en 18 okt.
Onderwerp: het vlechten van de ovale mand.
Deze cursus is voor gevorderden.
15 nov. cursus met als onderwerp de
eendenbroedkorf.
22 nov. cursus met als onderwerp het maken
van hengsels en oren.
- Kortenhoef** Eind sept. start een cursus van 10 dinsdagavonden o.l.v. Jan de Vos.

Inlichtingen en aanmelden voor de cursussen te Maartensdijk en Kortenhoef bij Marian van Voorst, tel. 0346-213746, bij voorkeur tussen 18.00 en 19.00 uur.

- Wilhelminaoord** Wintercursus o.l.v. Arie van 't Hoog.
Half december start een 5 daagse cursus
mandenmaken voor gevorderden.
Inlichtingen en opgave bij Ien Rappoldt,
tel. 0521-381267.
- IJsselstein** Cursus o.l.v. de heer Vink. 10 donderdagavonden,
start in sept. Informatie tel. 030-6887115.
- Zundert** Cursus o.l.v. Rien Stuyts.
Start medio sept., 8 lessen van ca 3 uur.
Informatie tel. 076-5976311.
- Benschop** Cursussen o.l.v. Piet-Hein Spieringhs.
Vrijdagavond 10 okt. van 19.00-22.00 uur en
zaterdag 11 okt. van 9.30-16.30 via het cursusproject
voor beginners en gevorderden. Opgave
en informatie Stans Goedthart, tel. 0348-452023.
- Schoonrewoerd** Mandenvlecht cursus voor gevorderden.
Week 43, ma t/m vrij 20-24 oktober, 9.30-16.30 uur,
kosten f 275,-. Informatie en opgave Piet Bogerd,
tel. 0347-351532.
- Mandenvlecht cursus voor beginners.
Driedaagse cursus op 6,7 en 8 nov. van 9.30-16.30
kosten f 165,- Informatie en opgave Piet Bogerd,
tel. 0347-351532.
- Arnhem** Cursus mandenvlechten voor beginners en
gevorderden, 2 maal vrijdagavond en zaterdag
de hele dag (31-10/1-11 en 14-11/15-11).
Informatie en opgave volksuniversiteit Arnhem,
tel. 026-4422363 (alleen in de ochtend bereikbaar).

- Nieuwegein** Tweedaagse mandenvlechtcurso voor beginners en gevorderden, vrijdag 28 en zaterdag 29 nov. van 9.30-16.30 uur. Informatie en opgave volksuniversiteit Nieuwegein, tel. 030-6050782 (alleen in de ochtend bereikbaar).
- Oterleek** Cursussen o.l.v. José Schilder. Een cursus op vrijdag 17 en zaterdag 18 okt. en een cursus van 10 woensdagavonden, start 7 jan. 1998. Informatie en opgave José Schilder, tel. 072-5744403.

Voor informatie en adressen van cursussen kunt u terecht bij Maria Kuijpers, Sarinkdijk 1, 7255 MS Hengelo Gld. Tel. en Fax 0575-467481.

NIEUWE AANWINSTEN VOOR ONS DEPOT TE IJSSELSTEIN

Door mijn werkzaamheden bij de museumwerkgroep weet ik welke manden wij bezitten, maar ook welke niet. Daardoor is het heel leuk om rond te kijken naar nieuwe aanwinsten en soms zijn deze heel bijzonder. Op vakantie in Zwitserland werd ik getipt over een korenwan die in een etalage van een antiekwinkel had gehangen. Gelukkig was hij nog niet verkocht, maar naar een plek achter een paar kasten verbannen. Hij was werkelijk prachtig, maar ook prijzig. Dat werd onderhandelen, iets waar ik heel slecht in ben, vooral als ik iets heel graag wil hebben. Na enig overleg via de telefoon met de penningmeester (gelukkig was hij thuis) kon ik de winkel met wan verlaten. En toen nog naar huis met de trein in een slaapcoupé. Gelukkig was het niet druk en is de wan heel overgekomen. Waarschijnlijk is hij ongeveer een eeuw oud, in de omgeving van Schaffhausen gemaakt en nooit gebruikt. Maar in een herberg in het oosten van Zwitserland heeft hij tot voor kort ter decoratie gehangen en werd hij door de rook en vet van het koken goed geconserveerd. Hopelijk verhuist hij nog eens van het dépôt naar het museum, zodat de wan daar te bezichtigen zal zijn.

Nieuwe aanwinsten

Tevens is er in Utrecht in een antiekwinkeltje een bestekmandje gekocht, gemaakt van wilgenschelen en bekleed met groen vilt. De herkomst was niet meer te achterhalen.

De collectie manden van de Stichting Wilg & Mand is ook enorm uitgebreid met een schenking van manden door de fa. Verboord te Vlijmen. Samen met de oud-voorzitter Harry Verboord heeft de museumwerkgroep de manden gefotografeerd, beschreven en toegelicht. We komen in een volgend bulletin hier nog uitvoerig op terug. We zijn in ieder geval heel blij met de aanwinsten!

NIEUWE DONATEURS T/M 9-6-1997

Nieuwe donateurs

E. v.d. Berg	Hommelbrink 6	8051 PV Hattum
T. de Boer	Noordeinde 16	1485 EV Noordeinde
J. Rietveld	Zouwendijk 16	431 CG Meerkerk
S. Luijckx-Broekmeijer	Botshol 5	1391 HN Abcoude
J. Nijenhuis	Burg.Bouwensweg 29	6631 BA Horssen
J. Immink	Kortenhoefsedijk 136	1241 CX Kortenhoef
W.F. Langedorf	Egelsjan 9	1251 TJ Laren NH
Fatima Flower Service	Veersedijk 4	3341 ZN H.I.Ambacht
H. Agteres	Vijzelpad 64	8051 KP Hattum
T. van Galen	Bingerdensedijk 23	6986 CE Angerlo
A. de Jong-Vellenga	IJwert 7	8563 AM Wijckel
G.W. Hoskamp	Rappardstraat 3	5344 KA Oss
M.J. van Doorn	Labourestraat 8	6191 CE Beek LB
E. v.d. Burg	Grondel 15	2411 DL Bodegraven
M.W. Reusen-Vinkenvleugel	Keizerweg 1	7095 AX De Heurne
L. Goedhart	Dorpstraat 639	1723 HC N.Scharwoude
E. Langendoen	1e Kruisweg 28	3262 LL O.Beijerland
J. v. Rooden	Pr. Beatrixlaan 17	4161 AJ Heukelum
W. Steenblik	Dennendijk 13	7231 RD Warnsveld
G.J. Maas	Zwiepseweg 161	7241 PT Lochem
B. Hagreis	Rappensweg 7	7495 SK Ambt Delden
B. Preys	Eikenlaan 426	1213 SK Hilversum
A. Koese	Oude Venloseweg 114	5941 HH Velden
J.C. Lubbers-v. Santen	Gr. v. Burenlaan 16	6961 ET Eerbeek
E. Lechuse	Boerenweg 72	5944 EL Arcen
D. v. Burk	Glorie v. Holland 19	4191 DN Geldermalsen
S. Adema	Kooiweg West 8	4107 LR Culemborg
H. de Bruine	Pr. Julianaweg 9	4191 WJ Geldermalsen
P. Willems	Strasedijk 5	5091 SC Westelbeers
L. Goedhart	1e Kruisweg 28	3262 LL O.Beijerland
M. de Bie	G. Janssenstraat 39	4061 AH Ophemert
M. Hoondert-v. Dijk	Perponcherpweg 1	4471 RX Wolphaarts-dijk
A. v.d. Vliet	J. Stadelarsstr. 10	1241 CB Kortenhoef
T. Marell	Hulterweg 31	6438 AH Oirsbeek
G. Overdijk	Staugesdijk 167	3271 KB Mijnsheren-land
H. Michorius	Postbus 42	7160 AA Neede
E. v. Poppelen	Schoomerhoek 209	2905 TJ Capelle
J.B.J.Wendelgeest	Duinweg 53	1871 AD Schoorl
P.B.J. Wessels	Molendijk 74	3227 CD Oudenhoorn
G.E. v. Loo	Stationsstraat 2	8181 CX Heerde
A. Kleyer	Vossenweg 1	3862 MT Nijkerk
J. Haus	Brink 8	7841 CE Sleen
M. Schmitz	Haansberg 6	6445 EC Brunssum
Isis	Schoolstraat 17	7741 HR Coevorden
J. Schepers	De Gaaikhorst 64	7321 NL Warnsveld
J.H. Megens	Slotlaan 15	7006 HA Doetinchem
C. Rietveld	Kromme Lekdijk 50	4128 DG Lexmond
D. v. Amerongen	Hoofdweg 109	3474 JB Zegveld
T. Vergeer	K. v. Zijllaan 3	3237 LB Vierpolders
P. Wessels	Molendijk 74	3227 CD Oudenhoorn
H. Reugebrink	H. de Grootlaan 16	7241 HM Lochem
C. A. Lambregts-v. Spluwder	Rugbypad 4	3223 EP Hellevoetsluis
J.M. v. Diepen	Prof. Zuurlaan 2	8256 PE Biddinghuizen
T. Heymans	Markt 2	4724 BK Wouw
J. Peters	Zeisveld 68	3993 SK Houten

Doelstellingen Stichting Wilg & Mand

- Nieuwe perspectieven zoeken en creëren voor het Nederlandse mandenmaatwerk binnen de potentiële afzetgebieden.
- Behoud van het veelzijdige vlechtvakmanschap: o.a. door het uitgeven van handboeken en het stimuleren van cursussen.
- Behoud van de vakkennis betreffende de griendteelt en bevordering van een goed evenwicht tussen vraag en aanbod.
- Het initiëren en begeleiden van onderzoek/studies binnen het wilg-en-mand vakgebied.
- Het via een speciaal fonds aanschaffen van materiaal met een historische waarde: vlechtwerk, gereedschappen, boeken e.d.
- Het geven van bekendheid aan al deze activiteiten.

Er zijn 3 handboeken bij Wilg & Mand verschenen:

- Het vlechten van ronde manden door A. Westendorp, Ir. W.D.J. Tuinzing en A.D. van 't Hoog. Code R.M.
- Het vlechten van ovale manden door A. Westendorp, Ir. W.D.J. Tuinzing en A.D. van 't Hoog. Code O.M.
- Geriefteent en andere bindmaterialen door Ir. W.D.J. Tuinzing. Code G.T.

Bovengenoemde uitgaven kunt u bestellen o.v.v. de code door
voor code R.M. f 7,50 + f 2,50 porto,
voor code O.M. f 25,- + f 5,- porto,
voor code G.T. f 7,50 + f 2,50 porto
over te maken op giro 821761

t.n.v. Bibliotheek Stichting Wilg & Mand
Zoekowlaan 65
2625 PK Delft.

Na ontvangst van de betaling worden de boeken verzonden.

Het lenen van de boeken uit de bibliotheek van de Stichting

De boeken uit de bibliotheek zijn geïndexeerd en dit is op papier gezet. Voor geïnteresseerden is deze lijst opvraagbaar. Er zijn een paar voorwaarden aan het gebruik van materiaal uit de bibliotheek:

1. het terugzenden is voor eigen rekening
2. de boeken dienen goed verpakt te zijn
3. het uitleentermijn van de boeken is maximaal 2 maanden.

SLUITINGSTIJD

De sluitingsdatum voor inleveren van kopij is 1 november '97.

**Van de
redactie**

